

Чернуха А. В.,
здобувач вищої освіти ОС магістр, ОПП Облік і оподаткування
Науковий керівник – **Єгорова О. В.,** к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

З урахуванням особливостей кредитування в Україні, доцільно застосовувати таку схему оцінювання банком кредитоспроможності боржника – юридичної особи: загальна характеристика боржника → оцінювання фінансового стану боржника шляхом розрахунку інтегрального показника → аналіз ефективності проекту, що кредитується, та оцінювання ризиків, пов'язаних із ним → прийняття рішення про кредитування [1].

З метою забезпечення надійності та стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів банків Правлінням Національного банку України затверджено «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями».

Це Положення розроблено на підставі Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», нормативно-правових актів Національного банку України, з урахуванням основних вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду.

Банк здійснює оцінювання фінансового стану боржника відповідно до вимог цього Положення. Банк, оцінюючи фінансовий стан боржника, визначає його кредито- та платоспроможність.

Банк визначає кредитоспроможність боржника під час надання кредиту та в разі зміни первісних умов договору, у тому числі пов'язаних із фінансовими труднощами боржника.

Отже, послідовність оцінювання кредитоспроможності боржника включає такі етапи [3]:

1) загальну характеристику боржника (репутацію, історію бізнесу, ділову активність, зв'язки зі споживачами продукції та постачальниками, склад і стабільність засновників, повернення попередніх кредитів, місцезнаходження позичальника тощо);

2) аналіз фінансового стану боржника (його здатність отримати кошти за всіма видами діяльності та розрахуватися за своїми зобов'язаннями, у тому числі довгостроковими зобов'язаннями);

3) аналіз ефективності кредитної операції або інвестиційного проекту

(окупність проекту, грошовий потік за конкретним проектом, бажання боржника використовувати у проекті, що кредитується, власний капітал, характер ринку, умови реалізації товарів, перспективність розвитку галузі, маркетингові дослідження, а також наявність забезпечення зобов'язань у вигляді високоліквідної застави);

4) оцінювання ризиків, пов'язаних із репутацією боржника (загальною характеристикою), аналізом ефективності кредитного проекту та інших ризиків, що проводиться перед наданням кредиту.

Одним із найважливіших елементів аналізу кредитоспроможності є оцінювання комерційним банком фінансового стану боржника, на підставі результатів якого визначається його кредитний клас.

Відповідно до «Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» банк здійснює оцінювання фінансового стану юридичної особи (крім банку), якій надано кредит, шляхом розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи.

Банк розраховує інтегральний показник із застосуванням багатofакторної дискримінантної моделі за такою формулою:

$$Z = a_1 \times K_1 + a_2 \times K_2 + a_3 \times K_3 + a_4 \times K_4 + a_5 \times K_5 + \dots + a_n \times K_n - a_0, \quad (1)$$

де Z – інтегральний показник;

$K_1, K_2, \dots, K_n$ – фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності боржника – юридичної особи для великого або середнього підприємства. Для малого підприємства замість зазначених коефіцієнтів застосовуються коефіцієнти $MK_1, MK_2, \dots, MK_n$;

$a_1, a_2, \dots, a_n$ – параметри, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів і щороку актуалізуються Національним банком України на підставі даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб. Банк для актуалізації параметрів дискримінантної моделі подає до Національного банку України відповідну інформацію щодо даних фінансової звітності боржників – юридичних осіб за формою та в строки, установлені Національним банком України.

Банк розраховує інтегральний показник з урахуванням пояснень щодо визначення моделі розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи, наведених у додатку 3 до Положення [4], виходячи з належності підприємства відповідно до законодавства України до великого, середнього або малого та виду його економічної діяльності.

Модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи визначається не рідше ніж один раз на рік, виходячи з максимального значення частки доходу від певного виду діяльності в загальному обсязі чистого доходу, отриманого від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Досліджуване підприємство є середнім за розміром, вид економічної діяльності якого – вирощування інших однорічних і дворічних культур, тобто сільське господарство. З урахуванням цього модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану товариства має такий вигляд:

$$Z = 1,3 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 0,001 \times K_5 + 0,61 \times K_6 + 0,75 \times K_7 + \\ + 2,5 \times K_8 + 0,04 \times K_9 - 0,2, \quad (2)$$

де K_3 – коефіцієнт фінансової незалежності;

K_4 – коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом;

K_5 – коефіцієнт рентабельності власного капіталу;

K_6 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом від операційної діяльності;

K_7 – коефіцієнт рентабельності продажу за фінансовим результатом до оподаткування;

K_8 – коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком;

K_9 – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Далі визначаються фінансові коефіцієнти на підставі даних фінансової звітності за останній звітний період та даних звітності останнього звітного року. Для цілей розрахунку фінансових коефіцієнтів усі показники звітності враховуються зі знаком (+), як це передбачено відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зі знаком (–) ураховується лише показник власного капіталу (форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», рядок 1495), якщо він має від’ємне значення. Також зі знаком (–) ураховується фінансовий результат у формі збитку.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Н. О., Паскар М. О. Удосконалення методики оцінки рівня кредитоспроможності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2015. Вип. 11. Частина 1. С. 91 – 94.
2. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов’язання», № 20 від 31.01. 2000 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 15.03.2021 р.).
3. Петрук О. М. Банківська справа : навч. посіб. / за ред. д.е.н., проф. Ф. Ф. Бутинця. Київ : Кондор, 2004. 461 с.
4. Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Положення національного банку України № 23 від 25.01.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення 16.03.2021 р.).